

Palovamma

Lääkärikirja Duodecim

3.5.2022

Yleislääketieteen erikoislääkäri Osmo Saarelma

- Palovamman ensiapu ja itsehoito
- Milloin hoitoon
- Kirjallisuutta

Keskeistä

- Palovamman laajuus ja aste vaihtelevat suuresti ja hoito määräytyy sen mukaisesti.
- Ensiapuna tulee estää lisäältistuminen kuumalle ja viilentää vamma-aluetta huoneenlämpöisellä vedellä.
- Nyrkkisääntönä voi pitää, että kämmenen kokoa pienemmän ensimmäisen asteen vamman voi hoitaa itse puhdistamalla ja side- tai rasvaharsolla peittämällä.
- Muut palovammat on syytä käydä ainakin arvioitavassa ammattihenkilöllä.

Palovamma syntyy lämmön tai syövyttävän kemikaalin vaikutuksesta. Yleisin palovamman aiheuttaja on kuuma vesi. Palovammassa lämpö aiheuttaa kudoksen vaurioitumisen sitä syvemmältä, mitä kuumempi ja pitkäkestoisempi on kontakti kudokseen. Palovamman kaltainen tila voi syntyä myös säteilyn, esimerkiksi auringon UV-säteilyn aiheuttamana, mutta reaktio on hitaampi kuin välitön palovamma.

[Sähkövirran aiheuttama palovamma](#) voi ulottua syvälle kudoksiin, vaikka ihon pinta näyttäisi normaalilta. Samoin liekkien aiheuttamat vammat ovat usein syviä.

Palovammat jaotellaan vaurion asteen mukaan:

- 1. asteen palovammassa iholla on kipua ja punoitusta mutta ei rakkuloita. Tunto on säilynyt ennallaan. Tällainen vamma paranee nopeasti jälkiä jättämättä, vaikka ihon pintakerros saattaa kuivuneena hilseillä pois palaneelta alueelta.
- 2. asteen palovammassa ihon pintakerros on vaurioitunut niin, että sen pitää kokonaan uusiutua, ja sen alainen kerros erittää kudost nestettä, jolloin ihoon muodostuu rakkuloita.
- 3. asteen palovammassa vaurio ulottuu ihonalaisiin kudoksiin ja iho on vamma-alueelta tuhoutunut.

Palovamman laajuutta kuvataan yleensä prosenttilukuna eli arviona siitä, kuinka monta prosenttia koko ihon pinnasta on vaurioitunut. Esimerkiksi aikuisella kämmenen kokoinen palovamma-alue vastaa noin 1 % kehon pinta-alasta, koko yläraajan iho noin 9–10 %, alaraajan noin 18 % ja ylävartalon noin 36 %.

Palovamman ensiapu ja itsehoito

Lisäältistuminen kuumalle tulee lopettaa sammuttamalla tuli tai muulla tavoin erottamalla palovamman aiheuttaja ja uhri. On myös huolehdittava uhrin hengityksestä ja estettävä liekkejä vaurioittamasta hengitysteitä.

Kuuma kudokse viilennetään huuhtelemalla palanutta aluetta huoneenlämpöisellä vedellä 10–15 minuuttia. Jos kyseessä on syövyttävä aine, alue huuhdellaan perusteellisesti runsaalla vedellä 30 minuutin ajan. Jos palanut alue on yli 10 % kehon pinta-alasta (vastaa suunnilleen yläraajan pinta-alaa), tulee huolehtia, että uhri muuten pysyy lämpimänä. Ks. lisää ensiapuohjeita Ensiapuoppaasta [Palovammat](#).

Alle yhden prosentin (kämmentä pienemmät) ensimmäisen asteen palovammat voidaan hoitaa kotona ja ilman siteitä tai tarvittaessa lievittäen kipua kostealla siteellä tai liinalla. Kivun hoitoon voi myös käyttää parasetamolia (esim. Panadol®, Para-Tabs®). Ehyelle ja rakkulattomalle iholle voi parin päivän kuluttua sivellä esimerkiksi B-vitamiinivoidetta.

Hyvin pienet toisen asteen palovammarakkulat voidaan myös hoitaa kotona peittämällä ne puhtaalla siteellä. Rakkulaa ei tule puhkaista, jotta kudoksiin ei pääse epäpuhtauksia. Jos rakkula puhkeaa itsestään, haava tulee puhdistaa ja peittää puhtaalla siteellä tai apteekista saatavalla rasvaharsotaitoksella. Ihon korjaututtua 2-3 viikossa, sitä kannattaa vielä rasvata perusvoiteilla ja suojata ultraviolettisäteilyltä.

Jos vaurio ei kahden viikon kuluessa ole selvästi paranemassa tai jos se alkaa ympäriltään punoittaa, on syytä käydä näyttämässä sitä terveydenhuollon ammattilaiselle.

Kun palovammapotilas viedään hoitoon, kuljetuksen ajaksi palovamma peitetään puhtaalla siteellä. Kosteaa side voi lievittää kipua pienissä palovammoissa, mutta sellaista ei tule käyttää laajoissa palovammoissa.

Milloin hoitoon

Palovammat, joiden pinta-ala on enemmän kuin 1 % kehon pinta-alasta eli jotka ovat suurempia kuin kämmen (vamman sijaintipaikasta riippuen joskus pienemmissäkin), ja etenkin, jos tämän kokoiseen vammaan liittyy rakkuloita, on syytä toimittaa ammattilaisen arvioitavaksi. Kaikissa 3. asteen palovammoissa on syytä hakeutua hoitoon välittömästi.

Vähäisissä vammoissa riittää, että haava puhdistetaan ja peitetään rasvaharsosidoksella. Ammattihenkilön seuranta voi joka tapauksessa olla tarpeen vaurion laajuuden sekä mahdollisen tulehduksen toteamiseksi. Laajojen palovammojen hoidossa tarvitaan palaneen alueen hoidon lisäksi monipuolista aineenvaihduntahäiriöiden ja kivun hoitoa, ja tällaiset vammat hoidetaan erityisillä palovammaosastoilla.